

Y. Filonenko, PhD Geography, Associate Professor
Nizhyn Gogol State University, Nizhyn, Ukraine

THE PECULIARITIES OF RELIEF ACTIVITIES OF CERTAIN REPRESENTATIVES OF THE AVIAFAUNA OF UKRAINE

Some types of birds in the course of their life create forms of the earth's surface, which sometimes can be present on quite large territories. Most often these landforms have the rank of pico-, nano- and, more rarely, microrelief.

Depending on the character of influence on the earth's surface and existing relief, birds can perform the roles of "constructors", "destructors", "compilers" and "conveyors". "Constructors" create accumulative biogenic relief forms, "destructors" take an active part in the formation of denudation relief forms, "compilers" participate in the accumulation of sediment, while "conveyors" take part in relocation of sediment. As a result of their activities, two types of relief are formed, namely accumulative (formed by "constructors" and "compilers") and denudation (created by "destructors").

Among the accumulative biogenic relief forms created by birds within the territory of Ukraine, there can be named mounds at the foot of steep slopes and hills within the nesting cells, created by sand martins and bee-eaters; nest cones of flamingos; nests of Eurasian coots, etc. As regards the denudation relief forms, burrowing nests of many birds can be specified. It should be mentioned, that the biogenic denudation relief forms created by birds (burrowing nests) are found in different parts of our country much more frequently than accumulative ones. In many cases they form porous surface of mural slopes, composed of friable material.

The results of field research of biogenic relief forms within the territory of Ukraine give grounds to assert that the most extensive relief-forming activity among the birds within our state is done by European sand martins and European bee-eaters.

Sand martins, which nest in large colonies up to 1.5 (sometimes even more) thousand pairs, in the course of their life have a very significant influence on the earth's surface and existing relief. They build their nests-burrows on high steep shores of large bodies of water made of soft loose soil. More rarely, birds use quarry slopes, hills on the roadside or construction sites. The horizontally located hole is excavated at the top part of the precipice at a height of at least 1-1.5 m from its bottom. Its length ranges from 20 cm to 1 m, although sometimes it can reach 1.5 and even 2 m. The height of the entrance in the hole is 50-100 mm, and the width is 60-120 mm. The hole ends with a small extension (a nesting cell) the size of 80-120 mm × 100-120 mm. There is a litter composed of grass, straws, feathers and so on in the nesting cell. Its thickness in the central part can reach 2.5 cm. With height, the density of holes increases and their number can reach more than two dozen per 1 m². During the field research the areas of slopes with holes of sand martins up to 1 km long were identified.

The construction and functioning of nests provoke the emergence of scree-forming process, which leads to the formation of scree cones. The height of individual cones can reach 1m.

Bee-eaters also equip burrowing nests and form a porous surface of slopes. These birds nest in colonies ranging in numbers from several birds to several dozen or even hundreds of pairs. They mostly equip nests at a height of 3-5 m from the bottom of the precipice. For digging holes bee-eaters prefer loam, although the soil does not play a large role. In a dense soil, the birds dig a hole with a short passage from 0.5 to 1 m, whereas in a loose soil it is built with a long passage, up to 1.5 (sometimes 2-3) m. The holes of bee-eaters are almost always horizontal and end with an extended nesting cell, which does not have a picohill in the middle.

Biogenic relief forms within the territory of Ukraine are also created by common kingfishers, blue-cheeked bee-eaters, European rollers, rosy starlings, woodpeckers, Eurasian coots and flamingos, but the scale of their relief-forming activity influence on earth's surface is considerably smaller in comparison with sand martins and bee-eaters.

Keywords: hole, nest, hill, nesting cell, birds, mound, slope.

<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2019.73.7>
УДК 911.9 (477+438)

Ю. Олішевська, канд. геогр. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Проаналізовано особливості організації екологічної політики та природоохоронної діяльності України й Польщі. Подано характеристику системи управління екологічною політикою двох держав.

У процесі дослідження основних напрямів проведення діяльності у сфері охорони довкілля в Україні та Польщі, з'ясовано близькість розуміння основних пріоритетів діяльності державних інститутів у сфері охорони навколишнього середовища. Установлено, що окрім власної державної системи управління, у Польщі використовують прийнятій у Європейському Союзі інституційний механізм у сфері охорони навколишнього середовища, який реалізується на трьох рівнях: загальному, спеціальному та функціональному.

З'ясовано, що пріоритетними завданнями міжнародної співпраці у сфері охорони довкілля є розробка та гарантування заходів двосторонньої екологічної безпеки та збереження біорізноманіття флори і фауни.

Ключові слова: навколишнє середовище, охорона навколишнього середовища, екологічна політика, природоохоронна діяльність, екологічна співпраця.

Постановка проблеми. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища сприяє налагодженню взаємовідносин між країнами та позитивно впливає на подолання глобальних екологічних проблем і регіональних проблем у контексті можливого трансграничного впливу негативних екологічних явищ.

Без сумніву, забезпечення екологічної безпеки є одним із пріоритетних напрямів внутрішньої та зовнішньої політики держав світової співдружності. Україна не є винятком. У Конституції України закріплено екологічну функцію держави. Реалізація цієї функції відбувається завдяки системі управління охороною навколишнього природного середовища.

На сучасному етапі розвитку України та посилення процесів євроінтеграції важливе значення має аналіз позитивного зарубіжного досвіду європейських країн, у

першу чергу, країн-сусідів – членів Європейського Союзу, серед яких, зокрема, Польща.

У сфері екологічної співпраці важливо оцінити досвід організації природоохоронної діяльності та екологічної політики Польщі, а також наявні двосторонні угоди, які безпосередньо можуть вплинути на екологічний стан довкілля нашої держави.

У зв'язку з цим порівняльний аналіз системи охорони навколишнього середовища України та Польщі є вкрай важливим напрямом наукових досліджень. Прикладне значення таких досліджень полягає у тому, що вони сприяють реформуванню, трансформації та адаптації національних державних інститутів і законодавчо-правових актів стосовно організації системи охорони навколишнього середовища до європейських екологічних стандартів.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз різнобічних джерел інформації засвідчив недостатню увагу зі сторони географів до питання співпраці України з найближчими сусідами у сфері охорони навколишнього середовища, зокрема із Польщею.

Особливості розвитку двосторонньої екологічної співпраці цих держав в основному вивчали юристи та спеціалісти у сфері міжнародних відносин. Основні аспекти з теми співпраці України та Польщі стосовно організації екологічної політики та природоохоронної діяльності подано в роботах Б. Андрушків, У. Антонюк [1], О. Знахоренко [3], М. Зюльковські, Г. Копачинська, Р. Коцан [4], С. Романко [7] тощо. Проте недостатньо висвітленими є питання новітніх змін у цій співпраці після підписання Україною угоди про асоціацію з ЄС.

Мета статті – визначити особливості організації природоохоронної діяльності двох країн і напрями співробітництва України та Польщі у сфері охорони навколишнього середовища.

Реалізація мети передбачає аналіз основних нормативно-правових документів та діяльності органів державної влади, які проводять природоохоронну діяльність на території України й Польщі, а також визначення позитивних наслідків двосторонньої співпраці та її реалізації на сучасному етапі відносин. Важливим етапом дослідження є збір і аналіз законодавчих та нормативних актів, міжнародних документів, а також двосторонніх угод між урядами України й Польщі.

Виклад основного матеріалу. Державна система охорони довкілля як в Україні, так і в Польщі містить державні та громадські органи влади й управління, які забезпечують виконання екологічної функції та реалізацію екологічної політики держав.

Охорона навколишнього середовища в Польщі розглядається як діяльність компетентних органів щодо збереження природного балансу, необхідного для забезпечення нинішнім і майбутнім поколінням сприятливих умов життя та їхні права на використання природних ресурсів і збереження їх кількісного та якісного стану [15, с. 15].

У сфері охорони навколишнього середовища Польщі виділяють такі напрями:

- охорона й раціональне використання природних ресурсів (земельних, водних, лісів, рослин і тварин);
- захист конкретних цінних компонентів довкілля та елементів природи (національних парків, заповідників і природних пам'яток, цінних видів рослин і тварин), охорона парків, курортів і зелених зон у населених пунктах;
- захист життя і здоров'я людей у процесі здійснення негативного впливу на стан навколишнього природного середовища людини (утилізація, переробка або безпечне видалення відходів, захист від шумового забруднення, вібрації й випромінювання) [15, с. 16].

Стосовно основних напрямів природоохоронної діяльності в Україні, зауважимо, що вони певною мірою подібні до польських, але водночас є більш об'ємними. Відповідно до Постанови Верховної Ради України "Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки" пропонуємо таке:

- гарантування екологічної безпеки ядерних об'єктів і радіаційного захисту населення та довкілля;
- зведення до мінімуму шкідливого впливу наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;
- поліпшення екологічного стану басейнів рік та якості питної води;
- стабілізація й поліпшення екологічного стану в містах і промислових центрах Донецько-Придніпровського регіону;

- будівництво нових і реконструкція діючих комунальних очисних споруд, екологізація технологій у промисловості, енергетиці, будівництві, сільському господарстві на транспорті;

- запобігання забрудненню Чорного та Азовського морів і поліпшення їх екологічного стану;

- збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, заповідна справа тощо.

Спільними ознаками характеризуються напрями стосовно охорони окремих компонентів довкілля від забруднення й забезпечення охорони територій і об'єктів які мають найвищу цінність і становлять систему природоохоронних територій та об'єктів, а також забезпечення екологічної безпеки й захисту людей.

Державне екологічне управління як в Україні, так і в Польщі має системний характер. Крім того, екологічна функція державних органів, які є відповідальними за реалізацію державної екологічної політики, визначена окремими положеннями Конституції України та Конституції Польщі [12].

Міністерство екології та природних ресурсів України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні й забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної та радіаційної безпеки, поводження з відходами, пестицидами і агрохімікатами, раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів, атмосферного повітря, лісів, тваринного та рослинного світу і природних ресурсів територіальних вод, континентального шельфу та включеної (морської) економічної зони України [6].

Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства відповідно до Указу Президента України від 13 квітня 2011 р. покладено на Державну екологічну інспекцію України (Держекоінспекція України), яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів України [2].

На території Польщі також діє Головна інспекція охорони навколишнього середовища Польщі, яка має підрозділи у кожному воєводстві [11].

Відповідно до діючого законодавства України державна влада забезпечує контроль за станом навколишнього середовища. Верховна Рада й місцеві Ради мають відповідні комісії з екологічних питань і раціонального природокористування. Контроль за дотриманням законодавства здійснює Генеральна прокуратура та, у першу чергу, її підрозділ – Природоохоронна прокуратура.

Важливу роль у здійсненні екологічної політики держави має Кабінет Міністрів України, а також виконавчі комітети обласних, міських, районних рад депутатів. У структурі Кабінету Міністрів України у сфері охорони природи, координації діяльності державних (формальних) і недержавних (неформальних) організацій займає Міністерство екології та природних ресурсів.

Специфіка управління охороною навколишнього середовища у Польщі полягає в тому, що, окрім власної системи, Польща як член Європейського Союзу керується у своїх рішеннях прийнятою на рівні ЄС системою управління у даній галузі. Польська система органів управління охороною довкілля проводиться на загальнодержавному, галузевому (галузеві міністерства та відомства) та місцевому рівні (воєводства).

Інституційний механізм ЄС у сфері охорони навколишнього середовища реалізується на трьох рівнях:

загальному – органи загальної компетенції (Рада ЄС, Європейський Парламент, Європейська Комісія,

Суд Європейських співтовариств, Омбудсмен ЄС, Європейський інвестиційний банк);

спеціальному – органи спеціальної компетенції (Європейське агентство з навколишнього середовища);

функціональному – органи додаткової (допоміжної) компетенції (Мережа ЄС для імплементації та застосування права навколишнього середовища, Європейський консультативний форум із навколишнього середовища і сталого розвитку, Європейська консультативна рада з навколишнього середовища [16].

Стосовно пріоритетів польської екологічної політики, варто виділити принцип сталого розвитку, який Польща як член ЄС нормативно закріпила і виконує. Загальновизнаним для всіх країн ЄС та Польщі в тому числі є принцип недопущення забруднення природного середовища шляхом застосування "найкращих доступних технологій", а саме Best Available Technology (BAT) – використання тих методів виробництва, які на сучасному рівні науково-технічних знань дають можливість гарантувати якомога вищу екологічну безпеку. BAT було запроваджено в 1984 р. Директивою № 84/360 ЄЕС для боротьби із промисловими забрудненнями атмосферного повітря [1].

Позитивно на стан довкілля у Польщі має вплинути Закон "Про повну заборону ввозу на територію країни будь-яких видів відходів з метою їх утилізації на території Польщі" від 20 липня 2018 р. №1592 [14].

Характерною особливістю системи державних органів, які реалізують діяльність, пов'язану з екологічним управлінням та природоохороною діяльністю як в Україні, так і в Польщі, є одночасне застосування комплексного та диференційованого підходів щодо організації діяльності у сфері охорони навколишнього середовища. Також для двох країн характерним є використання системи управління окремими видами природокористування, водокористування, лісокористування і т. д.

В Україні система галузевого управління до 2011 р. була представлена державними комітетами із земельних ресурсів, з водного господарства, лісового господарства, а із прийняттям Указу Президента "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 9 грудня 2010 р. – державними агентствами: водних, земельних, лісових ресурсів, рибного господарства тощо. У Польщі подібні функції виконують департаменти лісового господарства, вод, повітря й поверхні Землі, геології. Важливо, що агентства та департаменти є структурними підрозділами, які підзвітні перед міністерствами охорони довкілля як в Україні, так і в Польщі.

Важливим проектом у Польщі, що реалізується спільно з ЄС і спрямований на розвиток екологічної освіти та охорони навколишнього середовища в країні, є проєкт "Дорога до чистого середовища", який реалізується в рамках Програми "Інфраструктура і середовище 2014–2020 рр." [10].

Відповідно до угоди про співробітництво у галузі охорони навколишнього середовища [9] основна увага зосереджена на розробці й гарантуванні заходів двосторонньої екологічної безпеки. Основні питання, що вирішуються в межах співпраці сусідніх країн, такі:

- моніторинг стану окремих компонентів навколишнього середовища, насамперед на прикордонних територіях;
- розроблення принципів і процедур проведення екологічних експертиз господарської діяльності;
- зниження трансграничного перенесення речовин, які забруднюють атмосферу;
- здійснення інвентаризації джерел забруднення;
- проведення консультацій, обмін інформацією і технологіями в галузі попередження розвитку надзви-

чайних ситуацій та ліквідації наслідків аварій техногенного та природного характеру;

- розробка заходів, спрямованих на збереження біорізноманітності флори та фауни тощо.

Польща вже тривалий час (із травня 1992 р.) є стратегічним партнером України після підписання Договору про добросусідство, дружні відносини та співпрацю.

Одним із основних документів, що регулює питання охорони атмосфери, є Конвенція про трансграничне забруднення повітря на великі відстані від 1979 р. Згідно з Конвенцією держави-учасниці зобов'язуються обмежувати і зменшувати трансграничне забруднення повітря, обмінюватися інформацією, проводити консультації з виникаючих питань і моніторинг якості повітря. На теренах України у складі ще Радянського Союзу Конвенція набула чинності 16 березня 1983 р. Сторонами Конвенції прийняті в 1984 р. – Женевський протокол про фінансування спільної програми (ЄМЕП); у 1985 р. – Гельсінський протокол про скорочення викидів сірки на 30 %; у 1988 р. у Софії – Протокол про боротьбу з летючими викидами окислів азоту; у 1991 р. у Женеві – Протокол про леткі органічні сполуки; у 1994 р. в Осло – Протокол про подальше скорочення викидів сірки; у 1999 р. – Протокол про боротьбу з окисненням, евтрофікацією і озоном нижніх шарів атмосфери.

Велика увага приділяється розвитку природоохоронної діяльності та питанням збереження біорізноманітності флори та фауни. 32,4 % території Польщі займають природоохоронні території та об'єкти без урахування площі об'єктів "Natura 2000" [13]. В Україні, на жаль, площа об'єктів і територій природно-заповідного фонду становить лише 5,4 %.

Відповідно до Закону України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.", Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р., затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 та міжнародних зобов'язань, взятих Україною в рамках участі в Конвенції "Про охорону біологічного різноманіття" та Конвенції "Про охорону флори та фауни і природних середовищ існування в Європі", наближення стану довкілля до стандартів ЄС [5] поставлено завдання збільшити площу територій природно-заповідного фонду України до 10–15 % площі країни.

Одним із найкращих реалізованих проєктів двосторонньої співпраці є створення відповідно до підписаної Угоди між Урядами України, Республіки Білорусь та Республіки Польща, трансграничного біосферного резервату "Західне Полісся". Трансграничний біосферний резерват "Західне Полісся" складається із трьох національних біосферних резерватів "Шацький" (Україна), "Прибузьке Полісся" (Білорусь), "Західне Полісся" (Польща) [8].

У 2012 р. трансграничний біосферний резерват "Західне Полісся" було включено до Всесвітньої мережі біосферних резерватів Програми ЮНЕСКО "Людина і біосфера".

Під час другого засідання Координаційної ради у листопаді 2013 р. обговорено питання розвитку екотуризму, відбувся обмін досвідом у сфері управління природоохоронними територіями, визначено шляхи соціально-економічного розвитку територій. Особлива увага приділялася питанню розробки довготермінового плану управління територією трансграничного резервату ЮНЕСКО "Західне полісся" та конкретного спільного Плану заходів із підготовки проєктних пропозицій щодо спільних трансграничних туристичних маршрутів, обміну інформацією стосовно комплексного моніторингу екосистем, бази даних стосовно об'єктів Смарагдової мережі у межах трансграничного резервату ЮНЕСКО.

Позитивним результатом співпраці є створення різних видів природоохоронних територій і об'єктів. Окрім зазначеного резервату польські прикордонні воєводства створили разом із керівництвом українськими областями чотири національні парки загальною площею 64,9 тис. га: Поліський, Розточанський, Бещадський і Магурський. З української сторони створено шість національних парків загальною площею 222 тис. га: Бескиди Сколівські, Яворівський, Шацький, Синевірський, Ужанський національні парки і Карпатський біосферний резерват [4].

Ще одним важливим напрямом проведення спільних природоохоронних заходів, що покликані покращити теперішній стан р. Західний Буг, є розробки зі зменшення рівня забруднення стічними водами і за рахунок організації безпечної зберігання відходів у її басейні. Широкі можливості відкриваються для практичного втілення ідеї щодо організації міжнародного ландшафтного парку "Прип'ять – Стохід".

Екологічна програма "Чистий Буг", прийнята в 1997 р., покликана вирішити актуальні проблеми охорони й відновлення цієї річки. Як зазначено у роботі [4], найголовнішими завданнями, які сприятимуть підвищенню природних і ландшафтних цінностей Бугу, є: побудова системи технічної інфраструктури; розвиток Надбужанської системи охоронних територій, Стрілецького парку, створення охоронних територій і природних заповідників; підвищення лісистості територій, що прилягають до Бугу; розвиток туристичної бази у вибраних надбужанських місцевостях із можливою організацією трьох-чотирьох водних станцій у прикордонній зоні.

У рамках Програми TACIS ЄС у Волинській області завершилася реалізація проекту "Створення системи моніторингу на річках Західний Буг, Уж, Латориця" [4], у результаті якого створено базу даних про комунальні очисні споруди, об'єми води, що скидаються у водні об'єкти, технічні характеристики, а також інформацію про промислові, сільськогосподарські та адміністративні об'єкти водокористування; розроблено й підписано Регламент і Програму на основі моніторингу якості води, яка погоджена між усіма українськими організаціями – суб'єктами моніторингу вод, а по транскордонних пунктах – із сусідніми країнами; придбано транспорт, установлено польове і лабораторне обладнання; місцеві спеціалісти пройшли курс навчання для роботи на сучасному обладнанні; проведено спільні польові дослідження й навчання разом із представниками держав-сусідів.

Волинська область є партнером проекту "Управління басейнами річок Західний Буг, Латориця та Уж, Україна", який передбачає проведення заходів у прикордонному річковому басейні Західного Бугу [3]. В області з 2002 р. реалізується проект "Спільне управління річковими басейнами. Управління басейном р. Прип'ять". Основні завдання проекту полягають у гармонізації управління міжнародним річковим басейном р. Прип'ять через запровадження європейських норм і правил, з метою запровадження програми транскордонного моніторингу якості води екосистем басейну та обміну інформацією із проблем, які виникають у басейні р. Прип'ять.

Важливою метою української екологічної співпраці із країнами – членами Карпатського Євротресту може стати активна участь у розвитку системи управління екологічно чистим виробництвом. Ця участь має сприяти покращенню стану довкілля в тих областях, які з української сторони належать до Карпатського Євротресту. Одним із реалізованих проектів у січні – жовтні 2010 р. є проект "Енергія Карпат". Асоціація органів місцевого самоврядування "Євротрест Карпати-Україна" реалізувала проект, спрямований на вико-

ристання альтернативних джерел енергії у гірських регіонах Львівщини.

Важливим поштовхом для активізації співпраці між Україною та Польщею у 2008 р. стало так зване Східне партнерство. Східне партнерство – це польсько-шведська ініціатива, мета якої полягає у затисненні співробітництва Європейського Союзу з Україною, Білоруссю, Молдовою, Грузією, Азербайджаном та Вірменією. Виникнення Східного партнерства було оголошено у 2009 р. на саміті у Празі.

Протягом останніх десятиліть можна спостерігати активні реформи, які проводить Уряд Польщі стосовно вирішення питання забруднення навколишнього середовища та впровадження європейських стандартів природокористування й охорони довкілля. Передбачено та вже частково реалізовано прийняття й адаптація екологічного законодавства Польщі стосовно боротьби із забрудненням води й повітря, утилізацією побутових та інших видів відходів, заповідання території тощо.

Висновки. Досвід охорони довкілля європейських країн, зокрема Польщі, є корисним і потрібним Україні з огляду на схожість природних і соціальних умов, успішне втілення правових, економічних та організаційних важелів європейської екологічної політики на території Польщі.

Польща вже понад 26 років є стратегічним партнером України після підписання Договору про добросусідство, дружні відносини та співпрацю. Її досвід стосовно реалізації екологічної політики в цілому спрямований на забезпечення екологічної безпеки й поліпшення якості життя, яке не спричиняє погіршення стану навколишнього середовища та дає змогу використовувати його ресурси й цінності в умовах сьогодення та для майбутніх поколінь.

Подальшому покращенню співпраці двох держав і удосконаленню системи охорони навколишнього середовища в Україні має сприяти підписана угода про асоціацію з ЄС.

Позитивним для України може стати запровадження більш ефективного управління природоохоронною діяльністю за рахунок розширення й підвищення рівня ефективності функціонування системи місцевих органів влади та управління в екологічній сфері.

Список використаних джерел:

1. Антонюк У. В. Правова охорона довкілля в Польщі // *Наук. вісн. Херсонськ. держ. ун-ту. Юридичні науки.* – 2016. – Вип. 2. – Т. 2.
2. Державна екологічна інспекція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dei.gov.ua>.
3. *Знахоренко О.* Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах: державно-політичний та військовий аспекти // *Людина і політика.* – 2004. – № 3.
4. *Копачинська Г.* Особливості транскордонного польсько-українського співробітництва в екологічній сфері // *Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи* / Г. Копачинська, Р. Коцан // *Наук. часопис Інституту Польщі Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки.* – Луцьк, 2012. – Т. 1.
5. Національна стратегія наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля. – К., 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://menr.gov.ua/timeline/evrointegraciya.html>.
6. Про охорону навколишнього середовища : Закон України від 26.06.1991 № 1268-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
7. *Романко С.* Екологічна політика України та Польщі: аспекти співвідношення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.pu.if.ua/read.php?id=2813>.
8. Угода між Урядом України, Урядом Республіки Білорусь та Урядом Республіки Польща про створення транскордонного біосферного резервату "Західне Полісся", затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2012 № 621 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_534.
9. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища від 24.01.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_073.
10. *Druga do czystego srodowiska – program edukacyjno-promocyjny na rzecz wzmacnienia swiadomosci spolecznej korzystania ze srodowiska z*

poszanowaniem ogólnie przyjętych zasad i norm. Projekt z dnia 30 listopada 2017 r. – Режим доступу: <http://www.gdos.gov.pl/pl>.

11. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – Голова інспекція охорони природи Польщі. – Режим доступу: <http://www.gios.gov.pl>.

12. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

13. Ochrona środowiska 2016 / Informacje i opracowanie statystyczne GUS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/srodowisko/ochrona-srodowiska-2016,1,17.html>.

14. Obwieszczenie Marsalka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ogłoszenia ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska z dnia 20 lipca 2018 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180001471>.

15. Prawo ochrony środowiska. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010620627>.

16. Stochlak, J. Ochrona środowiska w Polsce [Текст] / Janusz Stochlak, Małgorzata Podolak. – Wydawnictwo UMCS, 2006.

References:

1. Antoniuk U. (2016) Pravova okhorona dovkillia v Polshchi // Naukovyi Visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya Yurydychni nauky. – V. 2.
2. Derzhavna ekolohichna inspektsiia Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.dei.gov.ua>.
3. Znakhorenko O. (2004) Stratehichne partnerstvo v ukrainsko-polskikh vidnosynakh: derzhavno-politychni ta viiskovi aspekty // Liudyna I polityka. № 3.
4. Kopachynska G., Kotsan R. (2012) Osoblyvosti transkordonnoho polsko-ukrainskoho spivrobitnytstva v ekolohichnii sferi // Ukraina ta Polshcha" mynule, sгодennia, perspektyvy // Naukovyi chasopys Instytutu Polshchi Skhidnoevropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Lutsk – T1.
5. Natsionalna strategiiia nabyzhennia (aprpksymatcii) zakonodavstva Ukrainy do prava YeS u sferi okhorony dovkillia (2015). [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu <http://menr.gov.ua/timeline/evrointegraciya.html>.

Ю. Олишевская, канд. геогр. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОСОБЕННОСТИ СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И ПОЛЬШИ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Проанализировано особенности организации экологической политики и природоохранной деятельности Украины и Польши. Изложено характеристику систем управления экологической политикой двух стран.

В процессе исследования основных направлений проведения деятельности в сфере охраны окружающей среды в Украине и Польше определено сходство в понимании главных приоритетов деятельности государственных институтов в сфере охраны окружающей среды. Установлено, что кроме собственной государственной системы управления в Польше также используются принятый в Европейском Союзе институциональный механизм осуществления охраны окружающей среды, который осуществляется на трех уровнях: общем, специальном и функциональном.

В процессе исследования установлено, что приоритетными заданиями международного сотрудничества в сфере охраны окружающей среды являются разработка и гарантирование мероприятий, обеспечивающих экологическую безопасность и сохранение биоразнообразия флоры и фауны.

Ключевые слова: окружающая среда, охрана окружающей среды, экологическая политика, природоохранная деятельность, экологическое сотрудничество

Yu. Olishevskaya, PhD, Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PECULIARITIES OF UKRAINIAN AND POLISH COLLABORATION IN ENVIRONMENT PROTECTION

In current step of Ukraine development and reinforcement of EU integration the analysis of positive foreign experience of European countries, in the first instance, neighbor countries, which are EU members, such as Poland, is of great importance.

In this article particular qualities of environmental politics' organization and environmental preservation activities in Ukraine and Poland were analyzed. The characteristics of systems of controlling environmental politics in both countries are demonstrated.

Similarities in understanding of basic priorities of governmental institutions in environmental preservation's sphere were elucidated in the process of exploring main vectors of environmental preservation activities both in Ukraine and in Poland. The followings belong to this vectors: preservation and rational using of natural resources, protection of valuable components of environment and elements of nature (national parks, nature reserves, natural landmarks, estimated plant and animal species, preservation of parks, resorts and green zones in localities, protection of population's life and health. Environmental preservation is considered as an governmental institutions' activity, which is directed on natural balance saving, that is needed to provide comfortable living environment and the right for using natural resources and reserving its quantitative and qualitative conditions.

The analysis of specifications of managing environmental system in Poland showed that besides its own governmental managing system country uses accepted in EU institutional mechanism in environmental reservation sphere, which is realized on three levels: general, special and functional.

In process of exploring it was clarified that the prior tasks of international collaboration in environmental reservation sheer are developed and guarantee of actions for bilateral ecological security.

The main questions in Ukrainian and Polish collaboration are: monitoring of condition of separate environmental components; decrease of boundary atmosphere pollution; providing inventory of pollution sources, control of ecologically safe manufacturing, conduction consultations about organization of events dedicated to prevention of emergencies and reduction of negative consequences of environmental pollution, development of actions for reserving biodiversity of flora and fauna.

One of the most successful projects between Ukrainian, Belorussian and Polish governments is formation of boundary biospheric reservation "West Polesie" which consists of three Biospheric reservations "Shatsky" (Ukraine), "Prybuzhskoe Polesie" (Belorussia), "West Polesie" (Polish).

The signed agreement of association with EU will accompany future improvements of countries' collaboration and of environmental reservation system in Ukraine.

Keywords: environment, environmental protection, ecological policy, environmental preservation activities, ecological collaboration.

6. Pro okhoronu navkolyshnoho seredovyscha. Zakon Ukrainy vid 26.06.1991 №1268-XII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

7. Romanko S. Ekolohichna polityka Ukrainy ta Polshchi: aspekty spivvidnoshenia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://lib.pu.if.ua/read.php?id=2813>.

8. Uhoda mizh Uriadom Ukrainy, Uriadom Respubliki Bilorus ta Uriadom Respubliki Polshcha pro stvorennia transkordonnoho boasferneho rezervatu Zakhidne Polissia (2012) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_534.

9. Uhoda mizh Uriadom Ukrainy ta Uriadom Respubliki Polshcha pro spivrobitnytstvo v galuzi okhorony navkolyshnoho seredovyscha (1994) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_073.

10. Droga do czystego srodowiska – program edukacyjno-promocyjny na rzecz wzmozczenia swiadomosci spolecznej korzystania ze srodowiska z poszanowaniem ogólnie przyjętych zasad i norm. Projekt (2017) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.gdos.gov.pl/pl>.

11. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.gios.gov.pl>.

12. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (1997) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://prawo.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

13. Ochrona środowiska (2016) / Informacje i opracowanie statystyczne GUS [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/srodowisko/ochrona-srodowiska-2016,1,17.html>.

14. Obwieszczenie Marsalka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ogłoszenia ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska (2018) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180001471>.

15. Prawo ochrony środowiska. Ustawa (2001) – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010620627>.

16. Stochlak, J. Ochrona środowiska w Polsce [Текст] / Janusz Stochlak, Małgorzata Podolak (2006).

Надійшла до редколегії 01.11.18